



جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهادکشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی



یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۳ / شماره ۳۵ / ۱۴۰۱

۱۴۰۱/۰۲/۲۴

مطالب این شماره

پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات
کشاورزی ایران..... ۲

تهیه و تحلیل: ابراهیم جاودان، مهدی شعبان‌زاده
ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کتابون شمشادی



این موسسه با کمال احترام و سپاس، پذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ شماره: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

* زیربخش دامپزشکی شامل کالاهای واکسن، داروهای دامپزشکی و عوامل زنده می‌باشد.

• از نظر وزنی صادرات زیربخش‌های دامپزشکی، شیلات و جنگل و مرتع افزایش داشته است؛ اما صادرات وزنی زیربخش‌های دام و طیور، زراعی و باغی کاهش یافته است. این در حالی است که ارزش صادرات در زیربخش‌های دامپزشکی و شیلات رشد ۳۷٫۶ و ۵٫۹ درصدی را تجربه کرده و برای سایر زیربخش‌ها، ارزش صادرات کاهش یافته است. برای زیربخش جنگل و مرتع با وجود افزایش وزن صادراتی، ارزش صادراتی کاهش داشته است؛ یعنی قیمت هر واحد کالای صادراتی از این زیربخش در مقایسه با سال قبل کاهش یافته است.

جدول ۳. صادرات زیربخش‌های کشاورزی ایران در سال

۱۴۰۰ و مقایسه با سال ۱۳۹۹

زیربخش	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
دام و طیور	۵۸۲.۰	۵۶۱.۱	۶۷۴.۵	۶۷۷.۱	-۱۳.۷	-۱۷.۱
دامپزشکی	۱.۰۹	۱۰.۸	۰.۸۹	۷.۸۲	۲۳.۲	۳۷.۶
شیلات	۱۲۱.۴	۲۲۱.۰	۱۱۰.۷	۲۰۸.۷	۹.۷	۵.۹
زراعی	۵۲۴۷.۶	۱۸۷۰.۳	۵۴۴۴.۷	۲۰۷۷.۳	-۲.۳	-۱۰.۰
باغی	۲۵۰۲.۵	۲۵۳۳.۳	۲۶۰۳.۹	۳۲۰۷.۶	-۳.۹	-۲۱.۰
جنگل و مرتع	۲۱.۴	۲۹.۹	۲۰.۱	۳۱.۷	۶.۲	-۵.۷
مجموع	۸۴۷۵.۹	۵۲۲۶.۴	۸۸۳۴.۶	۶۲۱۰.۲	-۴.۱	-۱۵.۸

منبع: گمرک ج.ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

* زیربخش دامپزشکی شامل کالاهای واکسن، داروهای دامپزشکی و عوامل زنده می‌باشد.

• بررسی‌ها نشان می‌دهد به طور میانگین، ارزش هر کیلوگرم کالای صادراتی بخش کشاورزی با کاهش ۱۲٫۳ درصدی از ۷۰ سنت در سال ۱۳۹۹ به ۶۲ سنت در سال ۱۴۰۰ رسیده است. این در حالی است که ارزش هر کیلوگرم کالای وارداتی بخش کشاورزی با رشد ۲۳٫۵ درصدی از ۴۶ سنت در سال ۱۳۹۹ به ۵۷ سنت در سال ۱۴۰۰ افزایش پیدا کرده است. این امر بدین معنی است که تغییرات قیمت‌های جهانی در سال ۱۴۰۰ به ضرر تراز تجاری بخش کشاورزی ایران بوده و با وجود گران شدن کالاهای وارداتی ایران، کالاهای صادراتی کشور ارزان‌تر شده است.

• سیب، هندوانه، گوجه‌فرنگی، سیب‌زمینی و پیاز، موسیر و سیر پنج قلم عمده صادراتی ایران از لحاظ وزنی در سال ۱۴۰۰ بوده‌اند که به استثنای سیب زمینی و پیاز، موسیر و سیر مقدار صادرات بقیه اقلام روند افزایشی داشته است. از لحاظ ارزشی نیز صادرات هندوانه و گوجه فرنگی رشد داشته و ارزش صادرات اقلام دیگر کاهش داشته‌اند. در مجموع صادرات این اقلام از لحاظ وزنی و ارزشی به

عنوان خبر: پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات

کشاورزی ایران

تهیه و تحلیل: ابراهیم جاودان، مهدی شعبان‌زاده

ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کنایون شمشادی

کد: (58)-14010224-PN-4

خلاصه متن خبر: در گزارش حاضر، تصویری از وضعیت تجارت

خارجی بخش کشاورزی ایران در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با سال ۱۳۹۹ ارائه شده است.

• بررسی و مقایسه وضعیت کلی تجارت کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد صادرات محصولات کشاورزی با افت ۴٫۱ درصدی در وزن، از نظر ارزشی افت محسوس ۱۵٫۸ درصدی را داشته است. این در حالی است که واردات محصولات کشاورزی با افزایش ۳۲٫۸ درصدی در وزن، از لحاظ ارزشی ۶۴ درصد افزایش یافته است. با توجه به افزایش قابل توجه واردات، تراز تجاری بخش در مقایسه با دوره مشابه سال قبل منفی‌تر شده است و از ۴٫۷- میلیارد دلار به ۱۲٫۷- میلیارد دلار رسیده است که دلیل عمده آن تلاش وزارت جهاد کشاورزی برای تامین نهاده‌ها و کالاهای با توجه به شرایط قیمت‌های جهانی و تامین کالا در جهان بوده است.

جدول ۱. صادرات و واردات کشاورزی ایران در سال ۱۴۰۰ و

مقایسه با سال ۱۳۹۹

زیربخش	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
صادرات	۸۴۷۵.۹	۵۲۲۶.۴	۸۸۳۴.۷	۶۲۱۰.۲	-۴.۱	-۱۵.۸
واردات	۳۱۴۸۸.۶	۱۷۸۹۹.۲	۲۳۷۰۴.۲	۱۰۹۱۱.۹	۳۲.۸	۶۴.۰
تراز تجاری	-۲۳۰۱۲.۷	-۱۲۶۷۲.۸	-۱۴۸۶۹.۵	-۴۷۰۱.۸	-	-

منبع: گمرک ج.ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• از لحاظ وزنی و ارزشی به غیر از زیربخش‌های شیلات و جنگل و مرتع، واردات سایر زیربخش‌ها رشد قابل توجهی داشته است.

جدول ۲. واردات زیر بخش‌های کشاورزی ایران در سال

۱۴۰۰ و مقایسه با سال ۱۳۹۹

زیربخش	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
دام و طیور	۲۱۶.۷	۶۵۲.۴	۱۰۰.۷	۴۴۴.۴	۱۱۵.۱	۴۶.۸
دامپزشکی	۵.۶	۴۰.۶	۳.۸	۳۱۲.۳	۴۶.۴	۲۸.۳
شیلات	۱۱.۵	۳۱.۹	۱۹.۸	۴۷.۶	-۴۲.۰	-۳۲.۸
زراعی	۲۹۸۰۶.۴	۱۴۹۶۱.۱	۲۲۵۰۸.۱	۸۷۶۴.۶	۳۲.۴	۷۰.۷
باغی	۱۴۱۵.۳	۱۷۹۷.۸	۱۰۲۵.۳	۱۲۸۴.۹	۳۸.۰	۳۹.۹
جنگل و مرتع	۲۳.۱	۵۵.۴	۴۶.۵	۵۸.۲	-۲۸.۹	-۴.۸
مجموع	۳۱۴۸۸.۶	۱۷۸۹۹.۲	۲۳۷۰۴.۲	۱۰۹۱۱.۸	۳۲.۸	۶۴.۰

منبع: گمرک ج.ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

ترتیب کاهش ۳ و ۶٫۸ درصدی داشته‌اند.

جدول ۴. صادرات پنج قلم عمده (وزنی) کشاورزی در سال

۱۴۰۰ و مقایسه با سال ۱۳۹۹

کالا	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
سیب	۹۸۵٫۴	۲۷۸٫۹	۸۸۴٫۸	۳۲۶٫۷	۱۱٫۴	-۱۴٫۶
هندوانه	۹۰۲٫۱	۲۰۸٫۶	۷۰۳٫۴	۱۵۶٫۵	۲۸٫۲	۳۳٫۳
گوجه‌فرنگی	۸۲۴٫۷	۳۸۴٫۳	۷۶۷٫۹	۳۵۸٫۴	۷٫۴	۷٫۲
سیب زمینی	۶۰۰٫۸	۱۱۵٫۳	۹۵۰٫۴	۱۴۴٫۸	-۳۶٫۸	-۲۰٫۴
پیاز، موسیر و سیر	۴۱۰۰	۸۵٫۳	۵۳۲٫۲	۱۶۳٫۶	-۲۳۰	-۴۷٫۹
مجموع	۳۷۲۳۰	۱۰۷۲۴	۳۸۳۸٫۷	۱۱۵۰۰	-۳۰	-۶٫۸

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• پسته، گوجه‌فرنگی، خرما، سیب و هندوانه پنج قلم عمده صادراتی ایران از لحاظ ارزشی در سال ۱۴۰۰ بوده‌اند که به استثنای پسته و سیب که با کاهش ارزش صادراتی مواجه بوده‌اند، ارزش صادرات بقیه اقلام روند افزایشی داشته است. این در حالی است که مقدار صادرات پسته کاهش داشته است، ولی مقدار صادرات سیب برخلاف ارزش آن، افزایش یافته است. صادرات مجموع این اقلام از لحاظ وزنی رشد ۱۰٫۳ درصدی داشته، ولی ارزش صادرات کاهش ۱۶٫۷ درصدی را تجربه کرده است.

جدول ۵. صادرات پنج قلم عمده (ارزشی) کشاورزی در سال

۱۴۰۰ و مقایسه با سال ۱۳۹۹

کالا	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
پسته	۱۳۵٫۲	۹۱۴٫۴	۲۰۳٫۶	۱۳۷۱٫۷	-۳۳٫۶	-۳۳٫۳
گوجه‌فرنگی	۸۲۴٫۷	۳۸۴٫۳	۷۶۷٫۹	۳۵۸٫۴	۷٫۴	۷٫۲
خرما	۳۴۸٫۳	۳۰۵٫۲	۳۳۸٫۷	۲۹۶٫۷	۲٫۸	۲٫۹
سیب	۹۸۵٫۴	۲۷۸٫۹	۸۸۴٫۸	۳۲۶٫۷	۱۱٫۴	-۱۴٫۶
هندوانه	۹۰۲٫۱	۲۰۸٫۶	۷۰۳٫۴	۱۵۶٫۵	۲۸٫۲	۳۳٫۳
مجموع	۳۱۹۵۸	۲۰۹۱٫۴	۲۸۹۸٫۴	۲۵۱۰۰	۱۰۰٫۳	-۱۶٫۷

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• در بین پنج قلم عمده وارداتی از لحاظ وزنی، ذرت دامی با ۹٫۷ میلیون تن در رتبه اول و گندم با ۷ میلیون تن در رتبه دوم قرار دارد. جو، کنجاله و دانه سویا در رتبه‌های سوم تا پنجم قرار دارند. در بین این اقلام، فقط میزان واردات ذرت ۱٫۳ درصد کاهش داشته، اما برای بقیه اقلام میزان واردات افزایشی بوده است. در مجموع، واردات این اقلام با افزایش ۵۰٫۱ درصدی در وزن و ۹۰٫۵ درصدی در ارزش مواجه بوده است.

جدول ۶. واردات پنج قلم عمده (وزنی) کشاورزی در سال

۱۴۰۰ و مقایسه با سال ۱۳۹۹

کالا	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
ذرت دامی	۹۷۳۹٫۱	۳۳۶۶٫۵	۹۸۶۵٫۱	۲۵۰۶٫۰	-۱٫۳	۳۴٫۳
گندم	۷۰۷۵٫۲	۲۴۸۶٫۵	۷۷۳٫۵	۲۱۸٫۱	۸۱۴٫۷	۱۰۴۰٫۱
جو	۳۳۳۶٫۵	۱۰۰۴٫۷	۱۸۶۴٫۹	۴۶۴٫۸	۷۸٫۹	۱۱۶٫۲
کنجاله سویا	۲۳۳۸٫۲	۱۲۷۴٫۳	۱۸۱۹٫۶	۷۹۳٫۹	۲۸٫۵	۶۰٫۵
دانه سویا	۲۲۰۳٫۸	۱۴۵۱٫۷	۲۱۲۲٫۹	۱۰۴۸٫۴	۳٫۸	۳۸٫۵
مجموع	۲۴۶۹۲٫۸	۹۵۸۳٫۷	۱۶۴۴۶٫۰	۵۰۳۱٫۲	۵۰٫۱	۹۰٫۵

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• در بین پنج قلم عمده وارداتی از لحاظ ارزشی، ذرت دامی با ارزش ۳٫۳۶ میلیارد دلار و روغن خام خوراکی با ارزش ۲٫۷۴ میلیارد دلار در رتبه‌های اول و دوم قرار دارند. گندم، دانه و کنجاله سویا در رتبه‌های سوم تا پنجم قرار دارند. کل ارزش وارداتی این اقلام در سال ۱۴۰۰، به میزان ۱۱٫۳ میلیارد دلار بوده است که در مقایسه با سال قبل رشد ۹۷٫۷ درصدی را نشان می‌دهد. در حالی که افزایش در مقدار واردات حدود ۴۷ درصد بوده است. امری که حاکی از افزایش قابل توجه قیمت‌های جهانی برای اقلام وارداتی ایران است.

جدول ۷. واردات پنج قلم عمده (ارزشی) کشاورزی در سال

۱۴۰۰ و مقایسه با سال ۱۳۹۹

کالا	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزنی	ارزشی
ذرت دامی	۹۷۳۹٫۱	۳۳۶۶٫۵	۹۸۶۵٫۱	۲۵۰۶٫۰	-۱٫۳	۳۴٫۳
روغن خام (نباتی و پالم)	۱۹۸۲٫۷	۲۷۴۰٫۲	۱۲۸۲٫۵	۱۱۵۹٫۲	۵۴٫۶	۱۳۶٫۴
گندم	۷۰۷۵٫۲	۲۴۸۶٫۵	۷۷۳٫۵	۲۱۸٫۱	۸۱۴٫۷	۱۰۴۰٫۱
دانه سویا	۲۲۰۳٫۸	۱۴۵۱٫۷	۲۱۲۲٫۹	۱۰۴۸٫۴	۳٫۸	۳۸٫۵
کنجاله سویا	۲۳۳۸٫۲	۱۲۷۴٫۳	۱۸۱۹٫۶	۷۹۳٫۹	۲۸٫۵	۶۰٫۵
مجموع	۲۳۳۳۹۰	۱۱۳۱۹٫۲	۱۵۸۶۳٫۶	۵۷۲۵۶	۴۷٫۱	۹۷٫۷

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۱

• تداوم جنگ و درگیری در منطقه دریای سیاه سبب کاهش سطح تجارت محصولات کشاورزی شده است. در این راستا اگر چه صادرات روسیه تا حد زیادی مدیریت شده و این کشور توانسته شرکای مهم تجاری خود شامل چین، هند، ترکیه، ایران و ... را حفظ کند اما صادرات بسیاری از کالاهای کشاورزی از اوکراین متوقف و یا به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است.

• بسیاری از کشورهای مهم صادرکننده مواد غذایی در قاره آسیا، اروپا و آمریکا به دلیل شرایط مبهم آینده، ثبات قیمت‌های داخلی و

حفظ امنیت غذایی، با وضع قوانین مختلف، صادرات محصولات کشاورزی را کاهش و یا متوقف کرده‌اند. بسیاری از کشورهای واردکننده محصولات غذایی نیز برای کاهش تاثیرپذیری بازار داخلی از شرایط مبهم آبی در حال ترمیم و تکمیل ذخایر استراتژیک خود و برنامه‌ریزی جهت افزایش تولید داخلی هستند.

- با توجه به موارد بیان شده از آن‌جا که پیش‌بینی‌های فائو نشان می‌دهد که با تداوم درگیری‌ها در منطقه دریای سیاه، قیمت مواد غذایی و خوراکی بین ۸ تا ۲۰ درصد افزایش خواهد یافت در درجه اول بررسی، ترمیم و تکمیل ذخایر کالاهای اساسی از طریق شرکت‌های مباشر باید در دستور کار قرار گیرد.

- علاوه بر این، با توجه به بالا رفتن قیمت جهانی غلات از جمله گندم و از آن‌جا که قیمت این محصولات در کشور از طریق پرداخت یارانه حمایت شده و بسیار پائین‌تر از سایر کشورهای منطقه است، استفاده از ابزارهای کنترلی برای جلوگیری از پدیده قاچاق بسیار حائز اهمیت است.



تهران - بلوار کریمخان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵ - ۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳ - ۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
www.agri-peri.ac.ir